

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA 10 AGOSTO DE 1888.

SUMARIO.

I. Faros y torres de Puerto-Pí. Notas y documentos; (continuación), por *D. Agustín Frau*.—II. Conferencias sobre los elementos del art gótico per *D. Eduart Tamaro*, (conclusió).—III. La Seo de Mallorca, Inventario de 1397 (continuación), por *D. G. Ll.*—IV. Com no sia licit demenar pecunia al diable.

Lám. L. Torre de Señales y del Faro de Porto-Pí.

FAROS Y TORRES DE PUERTO-PÍ.

NOTAS Y DOCUMENTOS.

VIII.

COLEGIO DE LA MERCADERÍA.

Sesion de 27 Octubre 1609.

Molt Mag.^s S.^{rs} y Savi Consell.

Los Ilms. Srs. Jurats del Regne nos han fet entendre lo desitg gran que tenen ques fassa una bona Torre-Fort á la punta de Portu-Pí, que sia com la fortaleza ses feta en lo port de Andraitx; e com a tant zelosos del bé comu de tot lo present Regna y habitadors de ell, ho van procurant ab totas lurs veres. Y com en particular la utilitat de dita Torre-Fort redundará principalmente á la Mercadería, per lo que defenderá de corsaris qui algunas voltas en dita puncta y fins a las Illetas han cautivat los vaxells de

Año IV.—Tomo II.—Núm. 84.

trafich, y feta dita torre porán entrar y axir segurs en dit port, dexada á part la molta utilitat e benefici quen rebrán tots los habitants dest Regne, porque á las horas serian senyors del port y no porian las naus ni altres vaxells axir contra voluntat dels qui governan lo present Regna y en perjui dels habitadors dell, per eso nos han demenat de paraula que tinguen per bé ajudar y contribuir en lo cost de la fábrica de la dita torre de bens del present Collegi en alguna bona suma, que ells en lur Concell Genl. procurarán de pagar lo demás del cost de aquella, y se offerirán á conservarla de bens universals. E com tots entenguem quant sia cosa convenient que dita torre se fassa, los havem nolt agrahit de part de tots V.^s M.^s lo lur bon ánimo y los havem donades molt bones speransas y que teniem per cert que V.^s M.^s allargarían la mà y tirarian la barra tant quant los seria possible en affavorir y donar á dita tant santa obra. Y axí havem aconvoat á V.^s M.^s perque determinen lo ques podria donar en ajuda de dita fábrica, y lo com y de hont se degues pagar.

»Y demanás que dita determinatio del any 1600 fos abonada per dit G. y G. Concell, lo qual no tingué per bé de abonarla, per ço que en ella es fà relatió á la propositio y aquella es condicional en quant conté que la fortaleza fahedora en la puncta de Portu-Pí sia conforme á la del port de Andraitx, y segons la planta embiada per S. M.,

refferida per sa Illma, apareix que la fortaleza de Portu-Pí ha de esser diverse de la de Andraitx, y per no haver aparegut al G. y G. Consell abonar dita determinació del any 1600 nos pogué proposar altre determinació de est Collegi que celebrá á 17 Mars 1608, en la qual offerí altres 1000 ₧-₧ adams de las 1000 ₧-₧ primeras.»

E com los Mag.^s Deffenedors desitgen que una obra de tanta importantia com se creu será dita torre ó fortaleza tinga principi, y levar las dificultats que han insurgit de la dita determinació del any 1600, representan á V.^s M.^s las cosas preditas per en son madur concell determinen que las ditas 2000 ₧-₧ se donen á la dita fábrica tant solament y sens ninguna altra obligació, ço es, 1000 ₧-₧ dels avansos del diner del Moll y altres 1000 ₧ dels avansos del diner de la Mercadería, no cessant de pagarse los creditors censalistas de cada diner ni los carrechs ordinarijs, remetent á Sa Sria. Illma, Mag.^s Jurats y Deffenedors lo assenyalar y fer de dita torre ó fort de Portu-Pí, y que los Deffenedors tinguen obligació de mirar el diner del dit Collegi com se anirá gastant, y que sia sempre á utilitat del dit Collegi com se confia. Y sils apareix á V.^s M.^s donen ses ditas 2000 ₧ ab estos pactes y conditions y no de altre manera, que lo Collegi de la Mercadería y los Mag.^s Deffenedors no han de ser obligats á la conservació de dita torre ó fort, pero que haurán de concórrer los Mag.^s Deffenedors que per temps serán, juntament ab los Mag.^s Jurats, en las anominacions ques farán del Alcayt ó altres personas qui tendrán carrechs ó offici en dit fort, en cas de haverlas de posar, levar vel alias, salva sempre la aprovació de Sa Illma.

Y per major informatió de V.^s M.^s havem volgut entendre que costá la fortaleza del port d' Andraitx y per consegüent de aquí inferir lo que poch mes ó manco porá costar la torre de que se tracte, y havem entés que la torre d' Andraitx costá 3000 ₧-₧ poch mes ó manco. V.^s M.^s determinarán lo fahedor.

Y se resolvió: *nemine eorum discrepante* «Ques fassa de verbo ad verbum segons lo contingut en dita proposició.»

DIA 15 FEBRER 1610.

Supplicatio oblata per discretum Melchorem Sans Not. Syndicum Collegiarium Mercantil.

«Ill.^m Sor Loch-Tinent.—Los Deffenedors del Collegi de la Mercadería diuen: Que avuy que comptam 15 del mes de Febrer, sels ha donat un mandato scrit de V.^{sa} Sria Ill^{me} de 9 del mateix més, en lo qual sels mana que per are donen y giren á Pera Bennasser, pagador de la fortificatio, 250 ₧ ₧ de nombre de aquellas 1000 ₧ ₧ offeri donar lo Collegi de la Mercadería ab determinació de consell celebrat á 11 de Mars de 1600, en ajuda de la torre fahedora en lo cap de Portu-Pí, com en dit manament mes largament es contingut. E com Ill.^m S.^{or} la dita determinació fos condicional, per ço que si bé foren offeridas 1000 ₧ ₧ &c., fonch ab esta condició: que los Mag.^s Jurats haguesen de pagar primer 200 ₧ ₧, y després que aquellas fossen gastadas dit Collegi repagaria altres 200 ₧ ₧, y axi anassen pagant alternativament fins se fossen despreses ditas 1000 ₧ ₧, y es cert que ni lo G. y G.^l Concell del Regne ha aprovada dita oferta, ni consentit en ella, y que los Mag.^s Jurats no han pagadas las ditas 200 ₧ ₧ que tenen obligació de donar y pagar primer, y ques tenen de gastar y consumir en dita torra antes ques puga executar dita oferta en cas que fos estada abonada per dit G. G.^l Consell. Supliquen á V.^s S.^{ia} Illma y á son Rl. Concell no se execut are ni en lo eslevenidor, fent fee de aquella Ut ecce que licet &c.—Altissimus &c.

»Attes que ab determinatio de Concell de la Mercadería celebrats sots 11 de Mars 1600, se determiná que se fés una torre en lo lloch de Portu-Pí y que lo dit Collegi ajudás fins á 1000 ₧ ₧, la qual oferta fonch acceptada per lo G. y G.^l Concell celebrat sots á 13 del mateix més, y determinat se fés la dita torre, y ab presidal Decret fet sots á 26 de Abril del dit any fonch confirmada dita determinació, y ab carta R.^l de S. M. se ha manat que aquella se fasse conforme la trassa que S. M. ha enviada á Sa Illma: *Idco et alias supplicata non procedere.—Provisia per suam Ill.^m dominationem ex liberatione &c.*»

E com en el peu de dita suplicació sia stat provehit «Supplicata non procedere,» y pareix que Sa S.^{ra} Illma inseguint la deslli-beració del R.^l Concell insisteix en que se cumple lo dit mandat, y segons lo dessus dit se tracte de interés ser universal, representen ho per ço los Mag.^s Deffenedors per son descarrech á V.^s Mag.^s perque en son bon consell determinen &c.»

Acuerdo: «Ques paguin ditas 250 @ ab protesta, y sescrigue á S. M. com be aparesea á los Mag.^s Deffenedors».

En 24 Enero de 1611 reclamó el Lugar-Teniente 500 @ más para la indicada fortaleza: los Defenedores le elevaron una súplica semejante á la anterior y habiendo sido desechada por las mismas razones que aquella, en octubre del mismo año apelaron ante la Real Audiencia.

El Lugar-Teniente D. Carlos Coloma concepuando escasa la defensa de esta fortaleza propuso que se ampliase, lo que se verificó en 1662 con fondos de la fortificacion.

Sobre la puerta principal hay tres escudos de armas y una inscripcion que dice:

«Reinando D. Felipe IV, siendo Virey D. Josepe de la Muza Conde de Plasencia, y Jurados Francisco Brondo, Tomás Garriga, Jaime Morell, Gabriel Amengual, Francisco Serra y Jaime Llinas. 1633.»

IX

Sesion de 3 de Febrero de 1620.

«Mag.^s S.^{rs}: Molts anys ha se tractá causa entre lo present Collegi de una part y lo Rector de Inca de part altra a circa de las terres y garrigas ab las Torres del Señal y del Faro, las quals entenen son del Collegi y el dit Rector las ha usurpadas, y dits Deffenedors no stán en el cap ni saben quines terras y garrigues son del Collegi; y per atrobarse lo original procés de dita causa se han fetes moltas diligentias axi ab promeses com ab monitoris, es stat servit N.^{ro} Sor Deu que se es trobat y en aquell los testimonis ministrats per part del Collegi, de la depositió dels quals resulta tota la justitia del present Collegi, y quines son dels Mag.^s Deffenedors, y fins ahont arriben y confinen, que es molta terra; y en esta

ocasió nos es stat fet mandat per part del Noble Sor Provisor Rl. que capbrevassem les terres y garrigas tenim en Portu Pí, y axí conforme dits testimonis se ha feta la capbreveció. Resta ara tan solament anar á fer la visura y posar las fitas . . . y per quant &c. . . pera que se servesquen determinar fins á cuant se pot gastar per efecta de fersé dita visura á mes de los gastos que son ya causats fins vuy en dita capbreveció.»—Acuerdo—«Que los Mag.^s Deffenedors gasten tot lo quels apparexerá per dit efecte.»—El mismo dia se votaron diez libras para comprar una «joya» que se habia de regalar á Miguel Domenge not.^o y escribano de Capbreveaciones, por la prontitud y esmero con que habia hecho dicho trabajo.

Sesion de 7 de Enero de 1679.

Mag.^s S.^{rs}: Per traditió de los passats havem tingut noticia que nostro Collegi te en Portu-Pí certes terras y garrigas, que se enten haver usurpadas y possehir are lo Alcald ó capitá de la fortaleza de S. Carlos, y fetes diligencias en buscar los titols havem trobat en la Capbreveció del Rl. Patrimoni que als 13 Janer de 1621 los Mag.^s Ferrando Spanyol y Salvador Armengol, ciutadans, á las horas Deffenedors, feran capbreveció en lo Rl. Patrimoni, y denunciaren tenir y possehir de temps que no hi navia memoria de homens en contrari, unas terras y garrigas situadas en el terme de esta ciutat, en lo lloch que diu la Puncta de Portu-Pí, entre lo port de la present ciutat y la cala dita «Calamayor,» ahont está la Torre del Señal y lo Faro que antes estavan en dos torres, aço es, la predita que vuy es lo Señal y en la altre estava lo Faro que ses llevada per fer la fortaleza; tingudas y confrontades ditas terras com en dita capbreveció es de veura. En consideratió del qual tan antich possessorí se fé titol nou y nova concessio al dit nostron Collegi per lo Molt Ill.^{re} y Noble Sor Procurador Real, y encare que es veritat no tenguem el possessorí actual de ditas terras y garrigas, no es té ducta té nostron Collegi el «domini y propiedat» de aquellas, las quals en virtud de dit titol nou y capbreveció a's 19 Nov.^{bre} prop passat foren

altre vegada capbrevadas per Sebastiá Ferrer en nom de nostron Collegi y tenint poder de nosaltres en virtud de acta de procura per nosaltres á ell firmat en poder de nostron Sindich y Secretari en dit dia y any. En confermetat de lo qual á instantia nostra se feu emperá á Bertomeu Colomer conductor de ditas terres la anua mercé. Y com se entenga ser aço materia que costará algun litigi, se proposa, si devem continuá la causa y de quins diners.»—Acuerdo—Que se prosiga la causa hasta su fallo definitiva y se paguen las costas de uno y otro de los derechos del Colegio.

X

Sesion de 22 Noviembre de 1612.

Mag.^s Sors Be saben V.^s M.^s la determinació feta los dias atrás per lo present Collegi, lo qual se determiná que la torre del faro se llevi de allí ahont está y la linterna se mudás á la torre del Senyal ab lo modo y forma a nels Defenedors ben vista; y après insiguint la dita determinatio se posá má á la obra con tots V.^s M.^s haurán vist, y axí lo dissapta passat sa S^{ria} Illma nos maná cridar y nos dix, que sa voluntat era que la dita obra no passas avant perque havia vist que alsantse la dita torre del Senyal, seria superior á la nova fortaleza y era molt gran inconvenient alsarla, perque podria ser que per algun temps vinguessen inimichs y fense senyors de la dita torre del Senyal podrien danyar ab mosquetadas y arcabussadas, essent dita torre superior á los qui están en dita fortaleza. Y mes nos dix, que advertissem á V.^s M.^s tres cosas: la primera que si á V.^s M.^s los apareix se poria fer dintre la nova fortificació un torreó de dos canas de alt ahont se podria posar dita lanterna y que lo qui té encarreg la torre del Senyal tindria la clau del dit torreó y podria anar cada vespre á ensendra dita lanterna; y ja que á V.^s M.^s nols aparegueix aço, que escriguissen de conformitat á sa R. M. y que su S^{ria} Illma enviaria lo siti de dita fortaleza y torre del Senyal en la cort de S. M. y que allí se determinaria lo que convindria fer, á cerca de posar dita lanterna del faro; y mes avant si á V.^s M.^s nols aparexia una

cosa ni altra, que sa voluntat era que proseguis dita obra y se posás dita lanterna en la torre del Senyal ab aço que no fós superior á la nova fortaleza. V.^s M.^s determinarán lo que més convenga.»

DICTÁMEN FACULTATIVO.

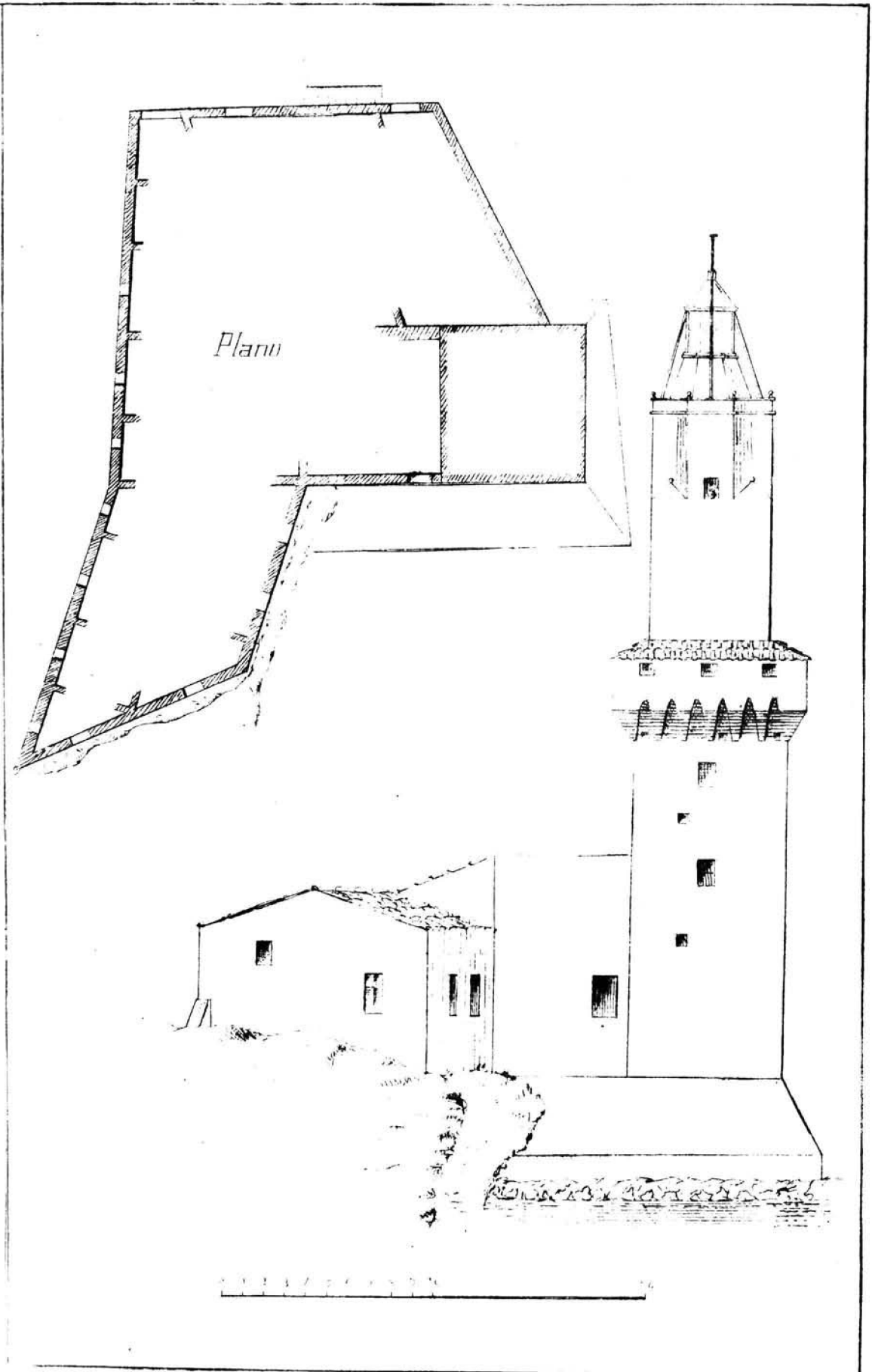
DIE X MENSIS DECEMBRIS 1612.

«Los M.^s Sors Defenedors y los cuatro Consellers Antoni Joffre, Bartomeu Malferit, Geroni Dótre y Juan Bta. Domenge deputats per efecte anar á fer visura á la torre del Senyal y veure si subjuga la fortaleza de Portu-Pí, com consta ab determinació de Consell de dit Collegi sots á 28 del mes passat; juntament ab mestre Antoni Saure mestre major de fortificació de Mallorca per part de sa Ill^{me}, mestre Antoni Torrens picapadrer y mestre Bernard Salom Fuster, mestre del dit Collegi, los quals midaren desde la torre del Senyal fins el peu de la dita fortaleza, y trobaren haverhi de capamunt 95 palmos y 3 minuts y tenir de alt dita fortaleza 50 palmos, los quals ajustats ab los 95 palms 3 minuts fan summa universal de 145 paims 3 minuts: después midaren dita torre del Senyal en lo esser en que es troba vuy, y trobaren tenir de alt 132 palms los quals deduits de 145 palmos 3 minuts que te de capemunt y de alt dita fortaleza, trobaren restar mes alta la dita fortaleza que la torre del Senyal en el punt que es troba vuy 13 palmos y 3 minuts.

Y com veuhen V.^s M.^s sa ha trobat que la fortaleza es molt alta 13 palmos y 3 minuts que la dita torre del Senyal y lo dia passat los dits Mag.^s Defenedors juntament en dits Consellers ananaren á parlar á sa S^{ria} Illma essent present dit Antoni Saure y donarentli rahó de lo que fins vuy se havia fet; doná licentia que pogan alçar dita torre del Senyal á la altaria continguda en dit acta. V.^s M.^s determinarán... &c.

Acuerdo—«Que se alee dita lanterna del faro conforme lo contengut en dita proposició atteza le licentia de sa S^{ria} Illma»

AGUSTIN FRAU.

TORRE DE SEÑALES Y DEL FARO, DE PORTO-PI.

CONFERENCIAS
 SOBRE LOS ELEMENTS DEL ART GÓTICH
 PER D. EDUART TÁMARO.

(CONCLUSSIÓ.)

II.

En la segona conferencia, comensá resumint las principals ideas desenrotlladas en la anterior, entrant de plé en son assumpto, que era la ornamentació en dit estil gótic.

Sobre aixó feu notar especialment que las mes simples formas geométricas foren adoptadas ab preferencia pera fer ressortir ab majors ventatjas las belleses de la construcció en general. Mes destacats los motius d' ornamentació que en l' art románic, en molts cassos se presentaren en forma bugida, y no com en aquell, unicament ressaltada.

Establí que com element principal decoratiu utilisá l' art gótic la vegetació, no á la manera del art clássich, sobreposantla y carregant ab ella la construcció, sinó formant una part integrant dels perfils y manera d' esser de la meteixa. Aqu sta decoració prengué lo nom de fronda y d' aqui la renfronat ó frondada.

Feu observar en los pinacles gòtics sas tres épocas; ó sia, primera en la que sols apareix sa finalitat piramidal sobre la construcció; segona en la que la pirámide surt en sech de un cos cilíndrich y sas arestas son escassament frondadas, y tercera aquella en que las formas angulars dels prismas que coronan, armonisan ab las prolongadas arestas de la pirámide, trobantse totas ditas parts profusament frondadas.

Estudiá las grans portaladas dels edificis gòtics y en especial las dels religiosos, fent notar la sistemática disposició de las columnetas y baquetons, l' excelent aspecte dels vanos ó arquivoltas, las representacions del dintell y del timpan, algunas vegadas bugit, convertintse en calada vidriera; las agullas laterals mes ó menys complicadas, y per últim son coronament que solía ser

una bonica orla de fullatgse, ab son ull ó floró que destacava en lo centre. Notá que sovint també soplujava la arquivolta un frontó ó xambrá perfilat ab lo dit fullatge, mes respecte á sas dimensions, establí que foren en sos primers dñas molt reduhidas, senyalant son creiximent sa coneguda decadencia.

Las petitas portas dels edificis gòtics, també ostentaren una decoració profusa en miniatura; mes en general sols se presentavan adornadas per una pestanya ó esculpturat conopi.

La decoració ordinaria dels capitells gòtics fou la de fullatge ó frondada, presentada ab una ó duas séries; y algunas vegadas en los claustres, los capitells baixos que podian esser facilmente examinats, apareixian decorats ab imatgeria, fentse llavors ab la major llibertat, de manera que l' assumpto se desenrotllava ingeniosament sobre duas ó mes columnetas.

Los triforis, segons pot citarse com exemple magistral lo de Burgos, tenian sa arcuació ó llum tancada comunment per una cortina de columnetas, base de prehuats y variadíssims calats; y lo mateix s' observava en las galerías de las cúpulas que oferian axí gran aspecte de riquesa.

La finestrada era la principal decoració de las construccions gòticas; y sa proporció allargada, donant per lo menys á sa alsaria tres vegadas la amplaria fins als comens de la ojiva, fou un element de bellesa que completavan las columnetas que compartian sa llum y los calats, ara formats per cercles quadrilobats, ara per trapecis triangu'ars trilobats, y últimament per las moltíssimas combinacions curvilíneas adoptadas per l' estil flamejant.

Son dignes d' especial esment molts finestras d' edificis públichs, civils ó merament particulars, en las que, prescindintse de la terminació ojival, las duas ó tres columnetas que las parteixen, ab típichs capitells quadrangulars, acaban ab un trilobat d' igual alsaria, conjunt que ofereix particular bellesa.

Los rosos foren particular camp ahont se desenrotllá l' ingeni dels artistas gòtics,

per medi de sas variadíssimas combinacions de líneas rectas ó curvas, y á doll vessá sa fantasía desenrotllat l' estil flamejant, com entre nosaltres, pot veures en lo rosó de la imafrent de Santa María de la Mar y á Fransa en lo de la catedral de Reims.

Las vidrieras de colors completaren lo grandióis efecte dels finestrals y rosos gòtics, debent esmentarse que son simbolisme especial consistí en recordar la gloria dels Sants ó los misteris de la Religió, per lo que la imatgeria fou part integrant de las mateixas, y quant d' ella s' ha prescindit se las ha desnaturalizadas.

Novament s' ocupá lo conferenciant dels contraforts, archsbotantes ó archs botarells, y á sa pesantor y rudesia primitiva observá com havia succehit sa lleugeresa, sa prolongació, sa perforació per medi d' archs de descarrega ab doble y triple distribució, augmentant cada dia los variats temas de la exornació de son conjunt y de sas distribucions y parts accesorias.

En los mateixos contraforts ressurtian generalment las gárgolas ó canalons, las que, rudas primariament oferint tot lo mes una testa d' imageria ó bestiari, se desenrotllaren després fins á presentar una verdadera escena, essent d' ellas singular exemple las de la casa de la Diputació General de Catalunya. Casi sempre foren assumptos propis de la caricatura, y com aseguran Champfleuri y altres, simbolisaren generalment los vicis que surtian fora dels edificis civils y religiosos.

Las ménsulas y permodols, quant no tenian imatges de Sants, oferian per lo comú assumptos semblants als de las gárgolas.

Deixada per las torras la forma quadrangular románica pera pendre la poligonal, sa decoració, com n' es una bella mostra la de la antiga Seu de Lleyda, consistí en la hermosura de llurs finestrals, tant los de gran mida com los de llum ó sola aspillera; en los prehuats motius de sas caladas galerías y en las bonas proporcions de sas agullas terminats, unas plenas, altrás bugidas, com ne son exemple las de Sant Feliu de Girona, de Burgos, de Sant Esteve de Viena y moltíssimas altrás.

En los sepulcres, especialment en los de reys, bisbes y altres dignataris eclesiástichs ó civils, desplegó l' art gòtich una profusió de recursos també exclusivament seva; bastant referí que la decoració de la urna ab figuras de dól sota d' arcuacions ó finíssims daus, la soperba figura jahent del difunt pomposament vestit soplujat algunas vegadas per altre riquíssim dau, y sovint aquest tot encabut dintre un gran ninxo enriquit ab pinturas ó esculturas, era lo comú en lo repetit art. La determinació de sas variants fora prolixa si tinguéssen de determinarse desde lo petit ossari als mes esplendits enterraments de la edat mitjana, si bé sempre apareix l' urna de duas vessants.

Los claustres gòtics, separantse de la pesantor y misticisme que generalment distingía als romanichs, foren una nova manifestació d' aquest privilegiat estil, que los presentá com á lloch de esbargiment y de més propera esperansa d' aquella gloria somniada en lo temple y demanada al peu de sos altars. Altas sas ojivas, cobertas per complicats calats y divididas per subtils columnetas, encara que en sos murs oferissen altars alternats ab la porta del Capítol y ab ricas tombas ú ossaris y en son pis multiplicadas llosas funerarias, estavan omplenats de sol y l' aspecte rioler de sos patis portava la mirada envers lo cel que orejava sos llores y sas palmeras.

Los cementiris següiren, mentres fou conreat l' art gòtich, formant part dels temples, ara en tot son entorn ó sols davant la imafrent dels meteixos; més s' embelliren los enterraments ab la decoració de las llosas y era frequent l' us de las urnas ab imatgeria, no faltant en molts d' ells la columneta que, á manera d' obelisch, rematava ab un xapitell que tenia una imatge santa y una llantia místicament anomenada la llanterna dels morts.

Los baptisteris, sovint separats del temple, foren exornats ab gran primor, apareixent una filigrana, com los de Pisa y Florencia; y en los porxos d' algunas iglesias, que comprenían tota sa fatxada ò sols sa porta principal, fou fastuosíssima la decoració, segons pot veures en lo de Sant Llo-

rens de Nuremberg y en lo de Santiago, per antonomasia anomenat de la Gloria.

Influí l' estil gòtic, dominant en las obras de pedra, en totes las demás coetàneas manifestacions artístiques d' una manera tal que no conseguiren anteriors estils; en las cadiradas dels chors, faristols y llibres de reso, fou vista en sa forma general y en sa ornamentació aquesta influencia d' una manera senyalada.

En las obras d' orfebreria, com son las custodias, ostensoris, reliquiaries, ceptres ó bordons de chor y altres, aquesta influencia aparegué ab un segell de unitat extraordinari, y no menys se significá en las mitras y ornaments sacerdotals, així com en alguns trajos civils que després no han lograt imitació.

¿Qué pot dirse de las tronas, baldaquins, retaules, salas de Cort, sitals, escons, escambells, etc.? fora precisa una disertació especial pera especificarho, ab seguretat emperó de justificar la poderosa influencia del estil dominant en lo perfil y decoració de tals objectes.

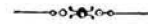
La Heràldica, preuat simbolisme general, llavors en gran predicament, contribuí també ab sos escuts, elms y altres atributs, á la major y especial bellesa que ofereixen las obras del estil gòtic.

Las casas payrals participaren en gran manera de son alé grandió y expansiu. Sis cambras, per regla general espanyosas, se llumenavan per los grans finestrals de sas fatxadades, y s' enriquian ab sos bellissims enteixinats, elegant mobiliari y ample campana de la llar ahont s' aplegava la familia; son pati central ab sa escala descoberta, sa porxada sovint ab columnas, y sas torras á la vegada motiu de major esbargiment y de vigilancia, tot formava un aplech bellíssim, brodat en diferents indrets ab los bugits ó magnífics relleus de la ojiva y sas derivades formas.

Las creus de terme, per últim, fitas parlants de cada població ab sas convehinas, reberen també una exuberant ornamentació gòtica, enriquida sens carregament ab son frondatge y copiosa imatgeria, y á sa vista podia dirse al atravesar paissos y mes pai-

ssos, que fins á ellas y desde ellas se desplegava un art original, esplendorós y sobirà, que imprimia en tot son caràcter y modificacions casi infinitas.

Així calificá especialment lo conferenciant al art gòtic, que considerá com arribat á tot son desenrotlló y esplendor, al comensar lo sigle XVI. Preconisá sas qualitats fillas de reglas seguras é inquebrantables, y no capritxosas com alguns digueren, y establint que avuy al intentarse sa renaixensa, sols podia referse lo que ell ensenyá y no pretendres millorarlo, doná ff á son parlament, que fou en abduas conferencies molt aplaudit per la copia de sas noves y de sas consideracions.

LA SEO DE MALLORCA.

INVENTARIO DE 1397.

(CONTINUACION.)

VII.—Palis at altar maior.

131.—Primum unum pannum aureum de sirico diversis imaginibus pulcherrimis operatum in quo est istoria cene et passionis Jhu. Xpi, quem pannum dicte ecclesie donavit Reverendissimus dominus Ludovicus episcopus Majoricensis, et est rotunde plicatus cum quadam modica vanona in medio.

132.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum imaginibus duabus annuntiationis beate Marie cum una cadussa in medio et cum brodaduris foliorum aureorum, quem pannum donavit dicte ecclesie dictus dominus Episcopus, et est plicatus rotunde cum quadam modica vanova in medio.

133.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni de sirico intersuto cum istoriis pulcherrime operatis V II gaudiorum beate Marie, et cum crucifixio Jhu. Xpi in medio, et in dicto frontalis sunt signa de *xipellets*.

134.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum imaginem sancte Marie cathedrate in medio

et cum imaginem sancte Georgii equitantis in una parte et cum duabus imaginibus scilicet unius Episcopi et unius sancte ex altera parte, et cum duobus signis domini Anthonii de Galiana quondam Episcopi Majoricensis.

135.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum Maria encathedrata in medio et in una parte cum sancta Eulalia Barchinone et ex alia parte cum imagine draconi et cum imagine sancti Honorati et cum duobus signis de rosis domini Nicholai Rosselli, canonici Maioricensis, qui dictum pannum donavit dicte ecclesie.

136.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum imagine sede majestatis, cum quatuor angelis et duobus signis de barris albis et lividis, et sunt esparsae stelle auree in eo et auri frizatura in circuitu ejusdem.

137.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum litteris aureis in circiutu et cum imagine beate Marie incatedrate et cum una imagine santi Johannis evangeliste in una parte et sancti Johannis Baptiste in altera parte et cum signis duobus altero de turribus et altaro de pineis cum barris virmiliis et albis.

138.—Item unum alium pannum altaris cum suo frontali panni velluti virmilii cum tribus imaginibus una quarum est santi Anthonii et alia sancte Marie in catedrate et alia sancti Benedicti, et cum duobus signis de pineis et de barris albis et virmiliis.

G. LL.

COM NO SIA LICIT DEMENAR PECUNIA AL DIABLE. (*)

Deus saber que a Mallorques hauia un mercader qui entrant en la Seu e faent gracies a Deu a pres que forch vengut de son viatge ences candelas per los altars, e a la fi sobra lin una, e viu aqui la ymatge del diable e dix entre si mateix axi: per ma fe puy tots los sanets han haut de mes candelas em

(*) Cap. Cl. de la obra *Rejiment de princeps de las ciutats e de la cosa publica*, de Fr. Eximenis.

sobra aquesta aytambe ten hauras, axi que ences la candela aquella a la ymatge del diable. E al vespre durment somnia en son lit que lo diable li aparexia fort alegre, faent li gracies de la honor que feta li hauia, dient que cent anys hauia que staua pintat en aquella sgleya e may no troba qui tanta honor li faes, per la qual cosa ell li deya que demanas ques volgues e ell dar lin ha tantost. E lo mercader demana molts diners, dix lo diable yo ten dare asats, e fonch li vijares quel menas en un gran camp e aqui feu lo cauar e troba vna gran olla dor plena. Ara, dix lo diable, sia tua e amagala aqui mateix e torna hi de nits e port la ten per guisa que negu no la veja: dix lo mercader quand hague cuberta la olla del thesor, aci volria lexar qualche senyal sobre aquell loch on era la olla e aço per tal que conega on sera. E com lo dit mercader girant se de totes parts no trobas pedra ne fust ne res ab quey lexas senyal, dix lo diable: vols fer be, puy que no trobes res ab que hi leix senyal fes tos affers sobre lo loch on es la olla e aço romandray per senyal. E com lo mercader fenyes ço que lo diable li consellaua, lo diable sen ana e lo mercader se desperta ab infinit goig sperant que anas al camp aquell que hauia vist en somnis e que prengues lo dit thesor, e reconegue se e troba que tot sera sullat dins son lit e dix entre simateix per scarn: ara hauem prou diners e pecunia, aquest es lo thesor que anavem cercant que so ben sullat en mon lit; aquest es lo thesor qui dona lo diable car daltre non pot dar, ara façam li honor e ell per bones gracies sullar nos ha tots de cap a peus.

NUESTRA LÁMINA.

La copiosa serie de noticias desconocidas y eruditas que acerca de la torre y faro de Porto-pí ha dado en sus artículos nuestro compañero D. Agustin Frau, nos dispensan de toda otra explicacion de la lámina que acompañamos con el presente número, bastándonos advertir que es la reduccion de ciertos plano y diseño hecho por nuestro consocio y colaborador D. Pedro de A. Borrás.